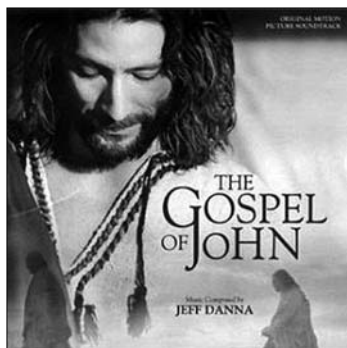

Sedem Jezusovih čudežev (The Gospel of John, ZDA 2003)

režiser Philip Saville.

Nemalo zatem, ko je film *Kristusovo trpljenje* (*The Passion of the Christ*) zapustil velika platna naših kinocentrov, je bil na spored uvrščen nov film z biblično vsebino – *Sedem Jezusovih čudežev* (*The Gospel of John*). Svetovno premiero je sicer doživel že v lanskem septembru, torej kar pol leta pred *Kristusovim trpljenjem*, vendar pa že v njegovi senci. S tem v zvezi se nehotе zastavlja več vprašanj in pomislekov: zakaj filma nismo videli že prej, če je minilo že dobro leto od njegove premiere? Je njegovi uvrstitvi na spored kinematografov botroval izkupiček *Kristusovega trpljenja*? Naj bi potemtakem tudi pri nas šlo za spregledano tržno nišo in je *Sedem Jezusovih čudežev* samo preizkus, kako se odziva slovenska populacija vernih? Vsaj z enega

vidika bi lahko z veliko gotovostjo trdili, da ne gre za tovrsten poizkus; če bi namreč distributer ali pa predvajalec želela kaj iz filma »potegniti«, bi moralo biti oglaševanje filma boljše zastavljeno. Dejansko pa smo bili priče intenzivno malomarni oglaševalski promociji: osrednja slovenska revija o filmu ga namreč ni niti omenila, prav tako pa dva dni pred premiero filma o njem ni bilo duha ne sluha na Kolosejevi spletni strani; vse kaže, da je distributer največ računal na medijsko premiero, ki jo je izpeljal v sodelovanju z Radiem Ognjišče.

Temeljno vprašanje, ki se zastavi prenekateremu gledalcu, pa je gotovo vezano na naslov filma; natančneje na njegov slovenski prevod. Zakaj niso izvirnega naslova *The Gospel of John* preprosto dobesedno prevedli? Bi *Evangelij po Janezu* bilo preveč nezanimivo in premalo ekstravagantno in privlačno? Ali pa bi zvenelo preveč cerkveno, skorajda za kakšno zatohlo zakristijo? Naslov *Sedem Jezusovih čudežev* je gotovo bolj zanimiv, privlačen, celo misteriozen. Nekdo bo ob njem pomislil na novo verzijo *Kristusovega trpljenja*, drugi si bo predstavljal protifilm, morda bo kak kristjan v njem celo videl teorijo zarote in si mislil, da so pokvarjeni umi že našli nekaj heretičnega za protiutež *Gibosonovi* uspešnici. V resni-

ci pa nič od tega ne drži. Gre namreč za dosledno filmsko upodobitev celotnega Janezovega evangelija, sicer ne po znanstvenem prevodu, ampak temelji na angleškem prevodu *The Good News Bible*, za katerega je značilna preprostejša govorica. Vsekakor pa je dokaj verodostojna filmska inačica evangelija, ki je namenjena predvsem tistim, ki verjetno nikoli niso ali pa tudi ne bodo naenkrat prebrali celotnega Janezovega evangelija. Tako je po zaslugi Visual Bible International beseda postala film. Ta svetovna krščanska družba, s sedežem v Kanadi, ima namreč ekskluzivne pravice za snemanje, produkcijo in prodajo svetopisemskih filmov, dobesedno posnetih po knjigah Stare in Nove zaveze. Njena filmska produkcija je zato usmerjena k čimbolj dosledni integraciji svetopisemskih del, pri tem pa ji intenzivno svetuje in pomaga tudi strokovna ekipa vodilnih teologov. Glavni namen, ki ga pri snemanju in produkciji filmov odkrito priznavajo pri Visual Bible International, je dobesedna upodobitev evangelija. In tega so se res lotili (na trenutke morda preveč, tu in tam pa celo premalo) dobesedno. Družba je leta 1997 že posnela *Evangelij po Mateju*, *Evangelij po Marku* pa je trenutno v fazi produkcije. Pri Visual Bible International skušajo pridobiti najboljše

igralce z odrskih desk v Kanadi in Veliki Britaniji. Morda so za naša ušesa, navajena predvsem hollywoodskih zvezdnikov, premalo zveneča imena, vendar pa pri Visual Bible International zatrjujejo, da v filmu *Sedem Jezusovih čudežev* nastopa odlično izbrana mednarodna igralska ekipa, tudi iz Royal Shakespeare Company in od drugod. Med vidnejšimi sta pripovedovalec *Christopher Plummer* in *Henry Ian Cusick*, ki je upodobil Jezusa kot zrelega in dinamičnega moškega, z na trenutke rahlo hipijevskim obnašanjem. Po drugi strani pa so nekateri liki uprizorjeni rahlo teatralično in izumetničeno, še posebno lik Jezusove matere Marije, ki bolj spominja na fino angleško damo v svojih srednjih šestdesetih, čeprav naj bi jih imela okoli petinštirideset. Vendar filmu marsikdo očita ravno izbor gledaliških igralcev, ki naj bi po njihovem mnenju bili odlični gledališki igralci, še zdaleč pa ne filmski in naj bi zato v filmu učinkovali nenaravno, celo zelo izumetničeno. Te kritike pa so usmerjene predvsem na upodobitve apostolov. Toda, ali res problem izumetničenosti in togosti upodobitve nekaterih likov izvira iz izbora predvsem gledaliških igralcev ali je vse skupaj rezultat prisile, ki zaradi dobesedne uprizoritve evangelijskega besedila napravi lahko še tako

dobro igro povsem izumetničeno, saj je igralec rigidno zavezan črtici besedila, pri čemer dejansko ne zmore razviti in izraziti celostne podobe svojega lika?

Če že sprejmemo, da je moral film pri nas dobiti nov naslov, je *Sedem Jezusovih čudežev* vsekakor neprimeren. Čudežev ozdravljenja obsedenih in gobavih v Janezovem evangeliju ni. Resda prvi del Janezovega evangelija (knjiga znamenj) opisuje čudežne dogodke, ki služijo predvsem kot izhodišče Jezusovemu nauku (prim. sleporojeni Jn 9,8-34), vendar jih Janez dosledno imenuje *znamenje* (shmeion) in ne čudeži, samo enkrat uporabi kombinacijo obeh izrazov *znamenja in čudeži* (4,48). Znamenjem navadno sledijo dolga pojasnila v obliki pogovora ali samostojnega govora. Znamenje kaže preko sebe. Jezusovo oznanilo povzroča več kot zgolj čudenje, njegova dela so znamenje najgloblje resničnosti, ki želijo voditi k srečanju z Očetom; znamenja kažejo preko dogodka na osebo in na dostojanstvo in skrivnost te osebe. Za vstop v znamenje je potrebna *vera*. To pa je tudi končni cilj znamenj in evangelija kot celote; le-ta je bil »zapisan, da bi vi verovali, da je Jezus Mesija, Božji Sin, in da bi s tem, da verujete, imeli življenje v njegovem imenu« (20,31).

Medtem ko je znamenje usmerjeno na nekaj drugega in se ne ustavlja v samem sebi, je *simbol* že sam na sebi razodetje neke skrite realnosti in je navzočnost tega, kar predstavlja. Simbol prinaša neko novo, analogno relacijo. Pri Janezovem evangeliju je ta globlji pomen skrit pod površjem njegovega jezika in načina predstavljanja. Da lahko pridemo do tega globljega simbolnega pomena, je potrebno celostno branje, ki zajema branje na treh ravneh: prva je literarna raven, ki predstavlja *zgodovinski dogodek*, kjer smo pozorni na samo zgodbo. Na drugi stopnji beremo pripoved v obzorju *biblično odrešenijske terminologije* in simbolike, ki privede do globljega razumevanja. Tretja stopnja pa je prepoznavanje *odrešenijske sedanjosti*. Janez se zaveda, da je do tako stopnjevanega razumevanja dogodkov mogoče priti šele v luči velikonočne skrivnosti.

Janezov simbolizem se pogosto povezuje z ironijo in dvoumnostjo, ki sta zelo pomembni izrazni značilnosti četrtega evangelija. Jezusovi nasprotniki in tudi učenci se praviloma ne zavedajo, da njegove besede lahko pomenijo čisto nekaj drugega kot to, kar razberemo po črki. Vendar pa le izkustvo Duha, »naslonjenost na Jezusovo srce«, omogoča približevanje temu smislu Janezovega besedila.

Janezov evangelij je nastal v obdobju, ko se je že močno izoblikovala ločnica med kristjani in pravovernimi Judi. Prav zato evangelij močno preveva intenzivno razlikovanje med krščanstvom in judovstvom, v čemer bi lahko marsikdo videl tudi kal antisemitizma. Pri tem je zanimivo, da je kljub močnim iztočnicam, ki bi lahko služile za kritiko antisemitistične usmerjenosti filma, na to sploh ni nihče opozoril, medtem ko so kritiki *Gibsonovega Kristusovega trpljenja* filmu očitali prav to, četudi je v njem neprimerno manj takih iztočnic. Je bila potemtakem kritika, usmerjena na *Gibsona*, del medijskega linča ali zgolj odlično zasnovana oglaševalska poteza? Če gremo še korak naprej: proti antisemitizmu govori tudi dejstvo, da je *Sedem Jezusovih čudežev* v pretežni meri financiral premožen kanadski Jud.

Evangelist Janez opisuje Jezusa kot potujočega učitelja, ki prihaja med ljudi bolj s poučevanjem svojega nauka kot pa z mogočnimi deli. Ostali evangelisti opisujejo Jezusovo javno delovanje kot dolgo galilejsko obdobje, ki mu je na koncu sledilo potovanje proti Judeji in nazadnje kratko bivanje v Jeruzalemu, Janez pa poroča o Jezusovih pogostih obiskih Jeruzalema in o njegovem dolgem bivanju v Judeji. Tudi ne omenja samo

enega praznovanje judovske pashe kot ostali evangelisti, ampak tri, kar torej pomeni, da je po Janezu Jezus javno deloval več kot dve leti. Poleg tega pri Janezu nimamo pripovedi o postavitvi evharistije med zadnjo večerjo. Janez tudi poroča samo o sedmih Jezusovih znamenjih (čudežih), ostali evangelisti pa o devetindvajsetih. Štirje čudeži so opisani samo pri njem: svatba v Kani, ozdravljenje v kopeli Betesdi, ozdravljenje sleporojenega in obuditev Lazarja. Medtem ko ostali trije evangeliji vsebujejo pretežno kratke pripovedne enote, zbirke izrekov in poročil o čudežih, opisuje Janez le omejen izbor dogodkov, ki pa so obširneje opisani in jih delimo na pripovedi in govore, pri čemer je glavno vodilo pripovedovanja odkrivanje Jezusovega božanstva, saj Janez zgodovinske dogodke pripoveduje na tak način, da lahko bralec v njih odkriva presežnostni pomen. Prav zaradi tega sloga in načina pisanja je bilo Janezov evangelij v primerjavi z ostalimi toliko težje spraviti na film.

Prav v tem vidijo nekateri kritiki filma njegovo šibko točko: ker Janezov evangelij ni zgodovinska kronika Jezusovega življenja, ampak predvsem teološka refleksija tega, izražena predvsem s simbolizmom, je rigoristično posnemanje besedila neprimerno.

Evangelij je namreč Janezova teološka interpretacija Jezusovega življenja, poučevanja in delovanja, ki potemtakem ne more biti s simbolne ravni brutalno prenesena na konkreten nivo in bi prav zaradi tega morala ostati na simbolni ravni. Torej bi imeli nekakšno režiserjevo interpretacijo Janezove interpretacije Jezusa. Vendar pa je to že zelo daleč od temeljnih smernic, ki so si jih zadali pri Visual Bible International, in sicer da bodo svetopisemsko besedilo dobesedno prenesli na film.

Če potemtakem sprejmemo to zahtevo, moramo slednjič priznati, da bi bil film lahko še bolj dolgočasen, kot je. Tisti, ki so to temeljno načelo spregledali, so na račun filma ostro zabavljali: če je Bog ob gledanju *Kristusovega trpljenja* jokal, je ob *Sedmih Jezusovih čudežih* gotovo zaspal. Vendar če upoštevamo načelo ustvarjalcev, moramo ves čas na film gledati s tega zornega kota. Tako lahko gledamo na film v povsem drugi luči. Film bi lahko zaradi dolgih Jezusovih govorov razvodenel in postal dolgočasen, vendar je ostal kljub triurnemu trajanju dinamičen in zanimiv, ne da bi pri tem odstopil od izvirne predloge. Vsekakor je treba priznati, da režiser *Philip Saville* ni zapadel v nobeno skrajnost in mu je uspelo ohraniti pravšnjo mero, tako da je film zvest iz-

virniku, hkrati pa še vedno dovolj dinamičen in močno sporočilen. Ker pa je narava evangelija takšna, da ne temelji na »akciji«, se lahko gledalcu slednjič zazdi, da je Jezus kaj malo delal in je predvsem veliko govoril, pri čemer se je skoraj vsak njegov stavek začel: »Resnično, resnično povem vam...«.

Prizore iz templja in nara-ve so posneli v Španiji, studijske prizore pa v Veliki Britaniji. Vsekakor velja pripomniti, da so ustvarjalci dali premalo poudarka na pristno posnemanje svetopisemskih pokrajin: tako je obala Geneza-reškega jezera podobna prostranemu oceanu, čeprav bi se

moralo na drugi strani že videti kopno. Da o grozi gors-tva, ki uprizarja Kalvarijo, sploh ne govorimo. Po tej plati film gotovo šepa in se lahko upravičeno pridružimo trditvi slovenskega komisarja za Sve-to deželo: »In ni imel dolarja, da bi en samcat posnetek Ga-lileje našel.«

Edina zares problematič-na napaka, ki si jo je režiser po nepotrebnem privoščil v svoji umetniški in ustvarjalni svobodi, pa je Marija Magda-lena. Ta je namreč prisotna na zadnji večerji vse do Jezu-sove aretacije v Getsemaniju. Njena prisotnost je najbolj sporna v delu, ko Jezus proti koncu svojega pashalnega go-

vora začne tolažiti apostole. V tem delu je simbolično naka-zano njihovo duhovniško pos-večenje, katerega je deležna tudi Marija Magdalena. Ver-jetno malce prehuda »napa-ka« za film, ki naj bi sicer do-sledno sledil evangelijskemu besedilu.

Vendar pa je treba kljub naštetim napakam in pomanj-kljivostim nenazadnje filmu priznati kakovost z vidika do-besedne filmske upodobitve evangelija. Predvsem je film *Sedem Jezusovih čudežev* enkra-ten in zelo kvaliteten prispe-vek v vrsti svetopisemskih filmskih stvaritev.

dr. Maksimilijan Matjaž
Andraž Arko OFM

Naročilnica za tretji dan

Ime in priimek ali ime ustanove

Naslov

Pošta

Telefon

E-pošta

Imam status študenta (obkroži): DA NE

Naročam __ izvodov revije Tretji dan.
Naročnino bom poravnal po prejemu položnice.

Kraj in datum

Podpis

Naročilnico pošljite na naslov: Tretji dan, Jurčičev trg 2, 1000 Ljubljana